

Een wijwatertje en een gezegend toostje

HET is vandaag, 12 mei, de feestdag van Sint Pancratius. De heilige wordt al eeuwen in vooral Hoogeloon vereerd. Pastoor Jan Schepers zal vanmorgen zoals elk jaar in het Brabantse dorp tijdens de heilige mis het water en brood wijden en ter beschikking van de gelovigen stellen. De meeste pelgrims worden zondag verwacht. Sint Pancratius beschermt tegen kinderziekten. Het in Hoogeloon gezegende water en brood helpt volgens de overlevering vooral tegen eczeem. De Pancratiusparochie deelt jaarlijks nog enkele tientallen pakketjes uit.

VANDAAG op Pagina 2: De bedevaart naar Hoogeloon.

door
GERRIT
DEN
AMBTMAN

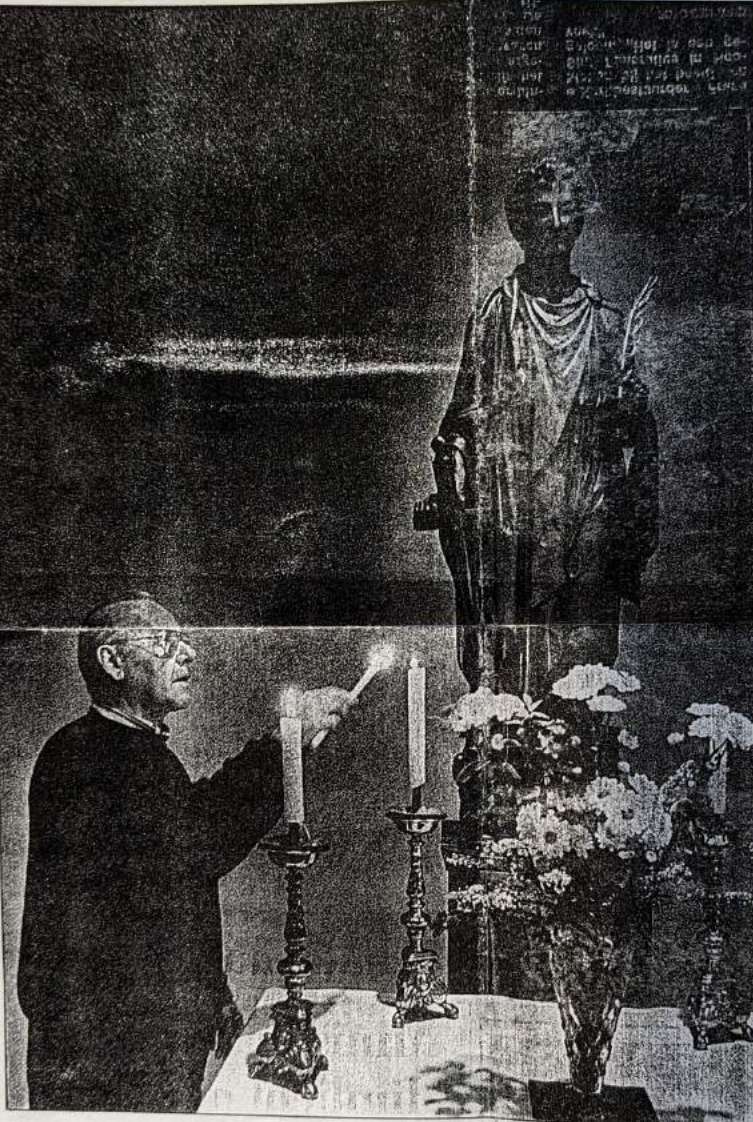
In een zijkamer van de Sint Pancratiuskerk staan op een tafeltje de pakjes toost en de flesjes water altijd bij de hand. Het hele jaar blijft er wel vraag naar.

Het kerkbestuur heeft bij de plaatselijke middenstand een nieuw voorraad besteld. De apotheker levert de flessen die met leidingwater worden gevuld. De bakker zorgt voor de toostjes. De koster voor de kaarsen. De pastoor voor de zegen. Op de tafel staat ook een sigarendoos vol bidprentjes. Voorop is de heilige Pancratius afgebeeld. Jong, kwetsbaar en devoot. Een mooie martelaar. Aan de achterzijde prijkt een gebed. Het prentje wordt bijgeleverd als de gelovigen om het-als gelovigen kenders belzame water en brood vragen. De gebruiks-aanwijzing meldt met nadruk dat de zieke gedurende de negen dagen noeven niet met het water gewassen moet worden. Dan heeft het geen effect.

Kinderziekten

Sint Pancratius bekomert zich om kinderziekten en heeft de genezing van 'dauwworm' - een vroeger gevreesd soort eczeem - tot specialiteit verheven. Hoewel een middelje van drogist of apotheker de huiduitslag tegenwoordig ook, en met minder inspanning, kan verhelpen krijgt de parochie van Sint Pancratius nog regelmatig het verzoek een setje op te sturen. Meneer pastoor beantwoordt de brieven braaf en brengt slechts zes gulden portokosten in rekening. Een nummer van het ziekenfonds is niet nodig.

De devotie zijn ook persoonlijk af te halen. Sommige gelovigen reizen nog steeds naar Hoogeloon om de feestdag van Sint Pancratius mee te maken. De plechtige viering van de patroonheilige van de parochie heeft traditioneel in het we-

einde van of na 12 mei plaats. De bedevaart naar Hoogeloon heeft de laatste decennia flink aan belangstelling ingeboet, maar zorgt altijd nog wel voor wat extra drukte in de parochie.

Meneer pastoor is een beetje beducht voor de aanloop. De 73-jarige priester blijkt niet meer zo kwiek. Als we met Frans Mollen, vice-voorzitter van het kerkbestuur, in een vergaderzaal achter de pastorie zitten te praten, wijp hij nog even binnen. Schepers probeert te vertellen hoe kinderen dank zij het brood en de voorgesproken van de patroonheilige zijn genezen, maar hij raakt de draad van het verhaal kwijt. Frans Mol-

len herkent het ongemak. De bejaarde pastoor heeft onlangs tijdens de mis nog ontdaan geroepen: "Mensen vergeef me, maar ik weet het niet meer." Sint Pancratius ontfermt zich over kinderziekten, niet over ouderdomskwalen.

Afscheid

Schepers neemt binnenkort afscheid. Nog één keer leidt hij het feest van Sint Pancratius. Een invasie wordt niet verwacht. Frans Mollen verwacht nog zo'n honderd bedevaartgangers. Vroeger waren het er wel duizend. De pelgrims kwamen van heinde en verre en namen hun kroost mee. De kinderwagons stonden in de file op het Kerkplein.

Tegenwoordig is er binnen altijd plek. Zelfs het aparte kinderlot is afschaffd. Vorig jaar waren er zelfs meer zangers dan jongeren in de kerk. De kinderzegen wordt nu tijdens de 'gewone' mis gegeven.

Het gezag van Pancratius staat al langer onder druk. Uitgeroemd de schutpatroon van de gelovige jeugd is tijdens de grote schoonmaak, die paus Paulus VI in de geleiders van de heiligen heeft gehouden, van de officiële kalender afgevoerd. De degradatie van de hemelvorst weerhoudt Hoogeloon niet hem te blijven aanbidden.

De jeugd blijkt echter nauwelijks nog voor misbezoek te porren. Laat staan dat ze een kaarsje

• Kerkbestuurder Frans Mollen bij het beeld van Sint Pancratius in Hoogeloon. "Het is een gevoel."

FOTO BEN WIND

voor een min of meer uitgerangeerde wonderdoener wil branden. Het kerkbestuur heeft in de jaren zeventig geprobeerd onder meer met behulp van kindertoneel de verering van Johannes Pancratius te stimuleren, maar de respons bleef gering. Mollen, betuurd: "Als ze op de basisschool zitten gaan ze nog trouw met hun ouders naar de kerk. Maar zodra ze naar het voortgezet onderwijs gaan is het afgelopen. Ze schamen zich kennelijk om op school te zeggen dat ze nog naar de kerk

gaan. De jeugd kiest liever het sportveld. Het is triest, maar ik zie er geen oplossing voor."

Met de zulsarta, de apotheek of de drogist in de buurt lijkt de voorpraak van een helende heilige als Pancratius ook niet meer zo dringend. Bovendien is de attractie van het feest verdwenen. Frans Mollen, 63 jaar geleden in Hoogeloon geboren, herinnert zich hoe in zijn jeugd deze week van het jaar de uitstraling had van een kermis. Daar keek je als kind naar uit. Op het plein voor de kerk stonden allerlei kraampjes met eet- en drinkwaren, spiegeldoel, snoep en religieuze souvenirs. De plaatselijke cafés deden goede zaken en de processie trok een massa volk. Het is alweer dertig jaar geleden dat het beeld van Pancratius door het dorp werd rondgedragen.

Nu is het kerkbestuur al tevreden als voor de viering van vanmorgen (9 uur) zaterdag (19 uur) en zondag (9.30 uur en 11.00 uur) een handjevol gelovigen extra in de kerkenbank aanschuift. Hoewel het alleen deze week mogelijk is het relikwie van Pancratius persoonlijk te kussen en de kinderzegen te ontvangen.

Het relikwie is een aan de heilige toegeschreven minuscule stukje been dat volgens de documenten sinds 1712 in het bezit van de parochie is. Het pronkstuk van Hoogeloon ligt de rest van het jaar veilig opgeborgen. Frans Mollen opent de brandkast en toont trots het met zilver versterde kleed. De pelgrims mogen het deze week tijdens de verering kussen. De pastoor houdt een doekje bij de hand en veegt het relikwie na elke kus weer af.

Een zijaltaar van de parochiekerk is ter ere van de patroonheilige ingericht. In 1914, toen het nog storm liep, had Hoogeloon graag een aparte Pancratiuskapel ongetrokken, maar het bisdom verleende voor die investering geen toestemming.

Nu pronkt het 140 centimeter hoge beeld rechts van het grote altaar. Het werkstuk is in 1915 door vermoedelijk Jan Custers uit vurenhout gemaakt. In zijn rechterhand houdt de heilige jongeman een zwaard, in de linkerhand een palmtak. Aan zijn voeten staan een korf met broden en een kruik warm water stroomt. Waarom het water en brood juist in verband wordt gebracht met Pancratius is niet duidelijk. Volgens een publicatie van de parochie zijn er redenen om aan te nemen dat ze afkomstig zijn uit België, waar Pancratius veel meer werd vereerd. Daarbij werd gewijd bronwater gebruikt. "Om te zeggen dat water en brood in verband gebracht moet worden met de gevangenschap van Pancratius, lijkt een beetje ver gezocht", besefte de auteur, die ook het

Pancratiuslied kent. "Wij komen u eren, Pancratius goed, die ons steeds genadig beschermt en behoedt. Beveid ons van kwalen, o martelaar van God naar ziel en naar lichaam begaan met ons lot."

Gevoel

Ook Frans Mollen heeft al een leven lang iets met Sint Pancratius. Hij zegt het moeilijk onder woorden te kunnen brengen. Het is een gevoel. Thuis is hij als het ware met de verbod voor de kerkpatroon opgevoed. Enkele van zijn broers zijn ook naar de heilige vernoemd. De gepensioneerde Philips-werkmaker herinnert zich hoe hij als kleine jongen al mee ging naar de kerk om het feest van de heilige mee te maken. Ook hij kreeg jaarlijks de zegen en hij moet zeggen: hij is altijd van kinderziekten gevrijwaard gebleven. "Ik denk dat iemand buiten Hoogeloon het verhaal van Pancratius minder zal aanspreken. Ik heb het van huis uit meegekregen."

Pancratius stierf toen hij nog een jongen was. Hij was pas veertien toen hij op 12 mei van het jaar 287 werd onthoofd, omdat hij een volhardende christen was. Dat mocht toen niet. Ruim tweehonderd jaar later is al sprake van zijn verering, die zich vanuit Rome eerst in Frankrijk en de Angelsaksische landen verbreidde. Omstreeks het jaar 1000 moet ook de Nederlanden er aan geloven. Hoogeloon en Sint Pancratius hebben in elk geval al gauw een moete band.

De hemelsgenezers vonden in de Kempen dan ook een vruchtbaar werkterrein. Bijna elk dorp presenteerde zich als genadeoord en pronkte met mirakels. De kerk verlichtte de smart. Devotie in Kasteren hielp tegen kinkhoest; in Riethoven tegen de Engelse ziekte, in Steensel tegen de Rode-Loop. In het putje van de kapel in Westerbeek bevond zich geneeskraftig water. Elke heilige hielp als een specialist in de gezondheidszorg: Apollonia tegen kiespijn, Job tegen builen en etterbullen, Cornelius tegen stulpen en Hubertus tegen hondsdolheid.

De Pancratius-verering komt in het begin van deze eeuw tot bloei. Vooral pastoor Valens heeft er hard aangetrokken om van Hoogeloon een prominente bedevaartplaats te maken. Hij wief de pelgrims met een allure die de collegia's in Lourdes hem niet konden verbeeten.

Pas in de jaren zestig is de animo voor de 12e mei in Hoogeloon sterk afgemogen. "Er is een tijd geweest dat het feest helemaal leek te verdwijnen. Maar zo ver is het gelukkig toch nooit gekomen. Want de viering van Sint Pancratius blijft toch een moete traditie", zegt Franciscus Mollen.